

## VANLIGA UTTRYCK OCH BEGREPP I UPPGIFTSFORMULERINGAR

*I en hemtentamen/färdighetsuppsats hittar man ofta en tredelning:*

*Beskriva (1-6)*

*Analysera – eller jämför (7-9)*

*Diskutera, värdera (10-12)*

### 1. TA UTGÅNGSPUNKT I

Att ta utgångspunkt i erfarenheter, teorier, litteratur, påståenden och liknande betyder att de ska fungera som en **inkörspart** till en djupare behandling av det angivna temat, frågan eller problemet. Du har en relativt stor frihet att själv välja vad du vill betona.

*Ex. Ta utgångspunkt i dina erfarenheter och teoretiska kunskaper och redogör för...*

### 2. REDOGÖR FÖR

Att redogöra brukar utgöra den första delen av en uppgift. Du bör gå igenom ämnet och redovisa dess **huvuddrag**. Du ska stödja de viktigaste fakta med bevis eller konkreta exempel. Ordningföljden behöver inte nödvändigtvis överensstämma med förlagan eller originalet. Synonymer: beskriv, definiera, förklara, ge en överblick över, identifiera, presentera, sammanfatta.

### 3. REFERERA - CITERA

Att referera innebär att presentera en **sektiv och koncentrerad** beskrivning av en källa eller ett sakförhållande. Ett referat bör vara så objektivt som möjligt. En omskrivning av en text med samma innehåll och uppbyggnad som originaltexten är en "parafraas" dvs. ett indirekt citat. Ett direkt citat är en kopiering, dvs. exakt ordalydelse, av originaltexten.

### 4. KARAKTERISERA

Att karakterisera innebär att man framhäver de **specifika eller särpräglade** dragen hos ett fenomen, ett sakförhållande eller ett ämne.

### 5. GE EN ÖVERSIKT AV

En översikt är en **systematisk** framställning av de olika punkterna utifrån en **logisk** princip. I en översikt är det viktigt att visa de enskilda delarnas relativa betydelse och vilket förhållande som råder mellan dem.

### 6. OBSERVERA

Denna uppgift innebär att du ska återge sinnesintryck så **objektivt** som möjligt. I den kvalitativa forskningen ingår detaljerade beskrivningar som ett led i dokumentationen av ett fenomen, och de är viktiga som bakgrundsdata för analyser och tolkningar.

\*\*\*

## 7. ANALYSERA

Att analysera betyder att man gör iakttagelser/observationer, delar upp en text, ett sakförhållande eller ett fenomen i sina **beståndsdelar**. Syftet är att hitta enskilda delar och egenskaper och relatera dem till helheten, så att man bättre ska förstå den.

**SYNONYMER: GRANSKA, ILLUSTRERA, KATEGORISERA, KOMMENTERA, REDOVISA, UNDERSÖK.**

## 8. TOLKA

Att tolka grundar sig på analyser och innebär att man **försöker förstå** det man observerat i analysen. En tolkning ska alltid underbyggas med hänvisningar i texten, fenomenet eller sakförhållandet. Hänvisningarna fungerar som en dokumentation och ett stöd och de klargör grundvalen för dina tolkningar.

## 9. JÄMFÖRA

I denna uppgift ska du vanligtvis framhålla **likheter och/eller skillnader** mellan olika ståndpunkter, bevis och fakta. Jämförande uppgifter kan kräva *beskrivning*, *diskussion* och *utvärdering*, beroende på vad du har blivit ombedd att göra. Synonymer: differentiera, kontrastera, urskilj

\*\*\*

## 10 . DISKUTERA

Presentera de viktigaste fakta/data i ämnet och granska dem/ se på dem ur olika synvinklar. Du **argumenterar** både utifrån explicita kriterier och utifrån dina åsikter. Den akademiska konventionen kräver att du ger både **för- och motargument**. När du diskuterar ska du väga olika synpunkter mot varandra och förklara varför vissa synpunkter och vissa argument är mer hållbara än andra. I vissa fall kan du peka på **följderna**.

Viktigt att tänka på är: du måste använda texterna och hänvisa till dem, du får inte bara ge ett referat av dem, och håll dig till det du blivit ombedd att diskutera!

Uppgiften *Diskutera* följs oftast av att du ska *utvärdera*. Du får inte sluta med en ren presentation utan att du själv *tar ställning*. Synonymer: förklara, granska, illustrera, kommentera, redovisa, tolka, undersök.

## 11. UTVÄRDERA

En utvärdering kommer vanligtvis i slutet av texten, när du har byggt upp ett relevant bedömningsunderlag utifrån teorier, begrepp, dokumentation, analyser och liknande. I utvärderingen ska du utveckla en rad tankar eller argument. Den akademiska konventionen kräver att du ger både **för- och motargument**. Du ska vanligtvis komma fram till en **slutsats** och stödja din åsikt genom att diskutera bevis eller resonemang från andra källor. Detta upplevs ofta som den svåraste typen av uppgift. Synonymer: motivera, kommentera, kritisera, värdera, värdera kritiskt.

## 12. BEDÖMA/TA STÄLLNING TILL

Föregås av en *diskussion*, *argumentation* och en *utvärdering*. Presentera vilka kriterier som legat till grund för bedömningen. **Motivera** också bedömningen.

## Språkverkstaden 2011

Analysera (kritiskt)	Bryt ned ämnen och företeelser i delar. Definiera kategorier och mönster utifrån helheten.
Argumentera	Ge skäl/bevis för eller emot riktigheten av ett visst påstående eller en viss uppfattning.
Avgränsa	Definiera och sätt gränsen för – visa profilen av något
Bedöm	Framhåll värdet eller betydelsen av något där man tar hänsyn till positiva, negativa och omtvistade aspekter.
Beskriv	Klargör de viktigaste aspekterna av en idé, ett ämne eller den sekvens där en rad saker hänt. Syftet är att ge en helhetsbild.
Belys	visa (ngt) i dess rätta skick eller sammanhang o. d., visa meningen med eller innebörden av, förklara
Definiera	Fastställ den exakta innebörden och gränserna för ett ämne. Visa att de implicita distinktionerna i definitionen är nödvändiga.
Differentiera	Visa eller beskriv en skillnad.
Diskutera	Behandla ett ämne ur olika synvinklar, avslöja, överväg och formulera tolkningar och aspekter av en fråga. Ge skäl för och emot. Dra en slutsats.
Fastslå	konstatera, bevisa, avgöra – ofta som sammanfattning av tidigare resonemang
Förklara	Ge klarhet och förtydliga. Annorlunda mot "Redogör" som mer liknar beskriva i detalj
Ge en översikt	Identifiera och presentera systematiskt och kortfattat ämnets viktigaste aspekter eller delar.
Granska	Gör en kritiskt sammanfattande undersökning av ett ämne med betoning på "bedöma" snarare än "beskriva".
Granska kritiskt	Undersök och diskutera ämnets styrkor och svagheter på djupet.
Identifiera	Ta reda på sambandet/de viktigaste inslagen i ämnet – klargör vilka kriterier som används.
Illustrera	Klargör eller förklara med hjälp av exempel, jämförelser, diagram, skisser och grafer.

## Språkverkstaden 2011

Jämför	Identifiera de egenskaper eller kvaliteter sakerna/ämnena har gemensamt och vad som skiljer dem åt. Presentera slutligen en egen utvärdering.
Kommentera	Betyder mer än <i>beskriva</i> och <i>sammanfatta</i> ; sannolikt innebär det <i>förklara</i> eller <i>bedöma</i> . Uttryck en åsikt i en fråga eller ett ämne. Kommentaren bör tydligt visa din inställning, både när det gäller för- och nackdelar.
Kontrastera	Redogör för skillnader/ likheter mellan två saker
Kritisera	Bedöm förtjänster och påpeka starka och svaga sidor av åsikter, förslag och teorier. Utvärdera graden av sanning och motivera detta med bevis. Ange vilka kriterier för omdömena som gäller.
Motivera	Ge en tillräcklig grund eller exempel för att stödja slutsatser eller beslut.
Redogör/ redovisa	En systematisk, förklarande utläggning om ett förlopp eller förhållande.
Reflektera	Noga tänka igenom en invecklad fråga, begrunda/ värdera/dra slutsatser av en/flera iakttagelser, bilda sig en uppfattning om ngt.
Relatera	Visa hur de faktiska omständigheterna förhåller sig inbördes
Räkna upp/lista	Lämna en förteckning över representativa fakta eller delar av ett ämne.
Sammanfatta	Redovisa kortfattat och övergripande; bortse från viss information och exempel.
Studera	noggrant/kritiskt läsa/granska/undersöka/utforska (ngt) för att försöka förstå det.
Tolka	Förklara hur de analyserade delarna hänger ihop, påverkar varandra och varför vissa resultat inträffar. Diskutera starka och svaga sidor och framhäv betydelsen av dessa.
Undersök/utred	Granska något noggrant och kritiskt.
Utveckla	att göra bättre, mer omfattande, mer detaljerad
Utvärdera	Ha åsikter om värdet av något. Bedömningar bör stödjas av relevant bevisning.